РОЗДОБУДЬКО
Валерій Васильович
alta.audit@gmail.com

к.е.н., доцент, Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна"

УДК 657.6(075.8)

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПИТАНЬ АУДИТУ ПРИ АУДИТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF FORMING CUSTOMS AUDIT'S QUESTIONS BY FINANCIAL INSTITUTIONS' AUDIT IN UKRAINE

Аудит фінансових установ покликаний значно підвищити суспільну довіру на ринку фінансових послуг. Ключові питання аудиту не є заміною чи доповненням коментарів менеджменту щодо діяльності підприємства. Завдання елемента «Ключові питання аудиту» – це забезпечення більшої прозорості для користувачів фінансової звітності. Ключові питання аудиту у звіті аудитора є стислим викладом питань з посиланнями на пов'язану інформацію, що розкривається у річному звіті.

* * *

Аудит финансовых учреждений призван повысить общественное доверие на рынке финансовых услуг. Ключевые вопросы аудита не являются заменой или дополнением комментариев менеджмента о деятельности предприятия. Задача элемента «Ключевые вопросы аудита» – это обеспечение большей прозрачности для пользователей финансовой отчетности. Ключевые вопросы в отчете аудитора является кратким изложением вопросов со ссылками на связанную информацию, которая раскрывается в годовом отчете.

* * *

Introduction. *An audit of financial institutions is intended to significantly increase public confidence in the financial services market. The financial services market is dynamically developing and has prospects for further advancement due to elements of crisis in the market of banking services. The regulatory authority in the financial services market is the National Financial Services Regulatory Commission*

Auditor's report (Independent Auditor's Report) is expanded to include the section Key Audit Matters. Key Audit Matters are not a replacement for or complementary to management's comments on the activities of the enterprise. They determine the impact. Key Audit Matters should draw attention of the users' of financial statements to the issues that required most attention of the auditors, in respect to how these issues are disclosed in the financial statements and the annual reporting.

Purpose. *The objective of the item Key Audit Matters is to provide more transparency for users of financial statements.*

Results. *Determination ofa number of Key Audit Matters depends on the auditor's professional judgment as for the significance of issues that require a lot of their attention.*

The National Financial Services Regulatory Commission, by its Order No. 142 dated February 01, 2018, significantly expanded the list of issues that should be covered in the audit reports drawn up for non-bank financial institutions. According to this regulation, when preparing an auditor's report for 2017, the auditor is required to examine not only the correctness of financial statements and accounting in accordance with the conceptual framework for the preparation of financial statements, but also the compliance of activities of non-bank financial institutions with regulatory and legislative requirements.

Conclusion. *The Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report is a summary of issues with links to related information disclosed in the annual reporting. The Key Audit Matters considerably simplifies the processing of financial statements and the search by document, providing the users of financial statements with an understanding of the significance of the examination conducted by the auditors.*

Ключові слова: *аудит, фінансові установи, фінансова звітність, ключові питання при аудиті, елементи аудиторського висновку (звіту незалежного аудитора)*

Ключевые слова: *аудит, финансовые учреждения, финансовая отчетность, ключевые впопросы при аудите, элементы аудиторського заключения (отчета независимого аудитора)*

Keywords: *audit, financial institutions, financial statements, key audit matters, contents of auditor'sreport (independent auditor's report)*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Аудит фінансових установ покликаний значно підвищити суспільну довіру на ринку фінансових послуг. Ринок фінансових послуг динамічно розвивається та має значні перспективи розвитку у зв'язку з елементами кризових явищ на ринку банківських послуг. Регулятором на ринку фінансових послуг є Національна комісія з регулювання фінансових послуг.

Згідно даних оприлюднених на сайті Національної комісії з регулювання фінансових послуг, 2017 р. став роком стрімкого зростання ринку фінансових послуг. Так, за даними Національної комісії з регулювання фінансових послуг, станом на 01.01.2018 р. на ринку фінансових послуг України працює близько 750 фінансових компаній, 450 ломбардів [1].

Відображення всіх елементів звіту незалежного аудитору (аудиторського висновку) є одним з основоположних аспектів здійснення аудиторської перевірки у відповідності до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Звіт незалежного аудитора (Висновок аудитора) розширено на секцію «Ключові питання аудиту».

Всім, хто відповідальний за складання фінансової звітності потрібно розуміти значення розширеного висновку аудиторів так само як і важливість їх ролі в цьому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У зв'язку з тим, що Аудиторська палата України з 1 липня 2017 р. запровадила в якості національних стандартів Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2015 р.) [2] питання щодо ключових питань аудиту в Україні не досліджувалось вітчизняними науковцями.

МЕТА даної **СТАТТІ** узагальнити, систематизувати та оцінити ключові питання аудиту фінансової звітності підприємств, що функціонують на ринку фінансових послуг України.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ключові питання аудиту не є заміною чи доповненням коментарів менеджменту щодо діяльності підприємства. Звісно, у деяких моментах прослідковувались зв'язки між ключовими питаннями аудиту та складними питаннями чи суттєвими судженнями у фінансовій звітності суб'єкта господарювання. Загальновідомо, що природа методології аудиту базується на ризиках (risk-based approach), що фокусує увагу аудитора на питаннях більшого ризику суттєвої помилки.

Задача ключових питань аудиту:

1) вказати, яким чином це вплинуло на процес аудиту;

2) звернути увагу користувачів на питання, які найбільше потребували уваги аудитів;

3) визначити як ці питання розкриті у фінансовій звітності та річному звіті.

Можемо зробити висновок, що завдання ключових питань аудиту – забезпечення більшої прозорості для користувачів фінансової звітності.

Всі ці питання повинні обов'язково включені в звіт незалежного аудитора (аудиторський висновок), якщо це не суперечить законодавству чи конкретним юридичним вимогам щодо нерозкриття питання, або, у рідкісних випадках, аудитор вважає, що негативні наслідки такого розкриття будуть більшими, ніж користь від такого розкриття в інтересах громадськості.

На думку автора, однією з складних проблем є визначення кількості ключових питань аудиту, які необхідно розкрити при формуванні звіту.

У Міжнародних стандартах аудиту немає прописаної кількості ключових питань аудиту чи ліміту на їх розкриття у висновку. Як показує практика, аудитори можуть обговорювати з аудиторським комітетом як кількість ключових питань аудиту, так і формулювання (текст) цих питань у аудиторському висновку.

Винятком можуть бути суб'єкти господарювання, у яких було дуже мало операцій, і аудитори вважають, що немає питань, які потребують особливої уваги. У такому випадку, у звіті незалежного аудитора (аудиторському висновку) пишуть, що немає ключових питань аудиту, щодо яких аудитора могли б повідомити користувачів фінансової звітності підприємства.

Можемо зробити висновок, що кількість ключових питань аудиту залежить від судження аудиторів щодо важливості питань, які потребували значної уваги незалежного аудитора.

Розглядаючи особливості аудиту щодо суб'єктів господарювання, що функціонують на ринку фінансових послуг, необхідно звернути увагу, що крім підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності, а також результатів перевірки дотримання фінансовою установою вимог МСФЗ та МСБО, Нацкомфінпослуг встановила, що аудиторський висновок повинен додатково включати ключові (суттєві) аспекти діяльності фінансової установи та дотримання нею законодавчих та регуляторних вимог.

Національна комісія, що здійснює регулювання фінансових послуг своїм розпорядженням № 142 від від 01 лютого 2018 р. значно розширила перелік питань, які повинні бути висвітлені в аудиторських висновках, складених для небанківських фінансових установ [3]. Відповідно до нормативного документу, при складанні аудиторського висновку за 2017 р. аудитор зобов'язаний перевіряти не тільки правильність складання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку відповідно до концептуальної основи складання фінансової звітності, а й відповідність діяльності небанківських фінансових установ регуляторним та законодавчим вимогам.

Визначення ціх суттєвих аспектів діяльності є ключовими питаннями аудиту в розумінні міжнародних стандартів аудиту [2].

Основними ключовими (суттєвими) аспекти аудиту суб'єктів господарювання, що функціонують на ринку фінансових послуг є:

1. Інформація щодо ключових питань аудиту:

- оцінку подальшої безперервної діяльності фінансової установи;
- формування (зміну) статутного капіталу;
- достовірність оцінки активів фінансової установи за їх справедливою вартістю;
- дотримання порядку знецінення активів;
- наявність / відсутність активів на тимчасово окупованих територіях та їх оцінка;
- визнання доходу, отриманого від інвестування активів;
- операції з пов'язаними особами;
- обов'язкові критерії та нормативи, а саме: достатність капіталу, платоспроможність, ліквідність, прибутковість, якість активів та ризиковість операцій;
- формування резервів;
- судові позови та їх можливість їх суттєвого впливу на діяльність фінансової установи;
- структура інвестиційного портфелю фінансової установи;
- суттєві операції фінансової установи (операції, які становлять 10 % і більше від загального розміру активів);
- застосовані до фінансової установи заходи впливу;
- розмір дебіторської заборгованості, яка виникла за не фінансовими операціями;
- порядок, розмір та строк залучення субординованого боргу;

- наявність прострочених зобов'язань.

2. Дотримання законодавчих вимог та нормативних актів:

- відповідність Правилам про надання фінансових послуг, вимогам чинного законодавства України;
- відповідність Договорів про надання фінансових послуг Правилам про надання фінансових послуг, затверджених фінансовою установою;
- виконання вимог щодо надання інформації споживачам фінансових послуг;
- відповідність приміщення регуляторним вимогам;
- своєчасне та достовірне інформування Нацкомфінпослуг про зміни в інформації щодо фінансової установи;
- дотримання фінансовою установою обмежень щодо суміщення провадження господарської діяльності та залучення активів від фізичних та юридичних осіб;
- належні заходи безпеки, в тому числі: наявність сейфів для зберігання грошових коштів, встановлення охоронної сигналізації, дотримання вимог щодо проведення готівкових розрахунків;
- розкриття в повному обсязі по інформації щодо змісту статей балансу, питома вага яких 5 % й більше, а саме: дебіторська заборгованість, інші поточні зобов'язання.

Виходячи з вище викладеного, можемо зробити висновок, що відповідно до методичних рекомендацій Нацкомфінпослуг [3], при складанні аудиторського висновку за 2017 р. аудитор зобов'язаний перевіряти не тільки правильність складання фінансової звітності та ведення бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ і МСБО, а й відповідність діяльності небанківських фінансових установ регуляторним та законодавчим вимогам.

ВИСНОВКИ

1. Ключові питання аудиту повинні звернути увагу користувачів фінансової звітності на питання, які найбільше потребували уваги аудитів щодо того як ці питання розкриті у фінансовій звітності та річному звіті.

2. Завдання елемента «Ключові питання аудиту» – це забезпечення більшої прозорості для користувачів фінансової звітності.

3. Визначення кількості ключових питань з аудиту залежить від судження аудиторів щодо важливості питань, які потребували значної їхньої уваги.

4. Звіт аудиторів є більш прозорим щодо важливих аспектів аудиту, краще описує, що являє собою аудит та що аудитори роблять. Параграф Ключові питання аудиту у звіті незалежного аудитора є стислим викладом питань з посиланнями на пов′язану інформацію, що розкривається у річному звіті. Параграф Ключові питання аудиту значно спрощує обробку фінансової звітності та пошук по документу, даючи користувачам фінансової звітності розуміння важливості проведеної аудиторами роботи.

Список використаних джерел

1. Реєстр Національної комісії з регулювання фінансових послуг URL: https://www.nfp.gov.ua/ua/Derzhavnyi-reiestr-finansovykh-ustanov.html.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2015 р.) URL: http://www.apu.com.ua/1038-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug-vidannya-2015-roku

3. Про затвердження методичних рекомендацій, що подаються до Національна комісія, що здійснює регулювання фінансових послуг, за результатами аудиту річної звітності та звітних даних за результатами 2017 р. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPORYADGHRNYA/2018/01-02/R-142.pdf.

4. Ден Монтгомері Ключові питання аудиту. Що мають знати відповідальні за фінансову звітність, зокрема, менеджмент URL: https://stakeholder.com.ua/expertise/klyuchovi-pitannya-auditu-shho-mayut-znati-vidpovidalni-za-finansovu-zvitnist-zokrema-menedzhment.html.

References

1. The information of the Order of the National Financial Services Regulatory Commissionas URL: https://www.nfp.gov.ua/ua/Derzhavnyi-reiestr-finansovykh-ustanov.html. (in Ukrainian)

2. International Standards on Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance and Related Services (2015 edition) URL: http:// www.apu.com.ua /1038-mizhnarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-auditu-oglyadu-inshogo-nadannya-vpevnenosti-ta-suputnikh-poslug-vidannya-2015-roku. (in Ukrainian)

3. On Approval of Methodological Recommendations submitted to the National Financial Services Regulatory Commission, based on the results of the audit of the annual reports and the reporting data for the results of 2017. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/ROZPOR YADGHRNYA/2018/ 01-02/R-142.pdf. (in Ukrainian)

4. Dan MontgomeryKey Audit Matters. What those responsible for financial statements, in particular, management, should know. URL: https://stakeholder.com.ua/expertise/klyuchovi-pitannya-auditu-shho-mayut-znati-vidpovidalni-za-finansovu-zvitnist-zokrema-menedzhment.html. (in Ukrainian)